

Factors Affecting Agricultural Purpose Credit Use from Farmers' in The Türkoğlu District of Kahramanmaraş Province

Cuma Kaşık

Ziraat Bankası Kahramanmaraş Şubesi, Kahramanmaraş

Ahmet Şahin **

KSÜ, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, Kahramanmaraş

ABSTRACT

The aim of this study was to determine social-economical factors that affecting agricultural loans of the producers in the Türkoğlu district of Kahramanmaraş province. The main material of the research was the data obtained by face to face surveys of 92 farmers. The data was analyzed by descriptive statistics and Chi-Square models. According to the results 45.7% of the producers using loans, while 54.3% were not. The businesses using loans have wider lands and more dairy cattles. 85.7% of the producers using loans preferred Ziraat Bank, while 14.3% were preferred Agricultural Credit Cooperatives. The social factors affected for loan were found the highest by 3.98 likert mean, while economic factors were the lowest by 3.1 likert mean. The relationship between education of the producers and the loan usage was significantly different.

Keywords: TC Ziraat Bank, Agricultural Credit, Farmer, Türkoğlu.

Kahramanmaraş İli Türkoğlu İlçesinde Çiftçilerin Tarımsal Amaçlı Kredi Kullanmalarını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi¹

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Kahramanmaraş ili Türkoğlu ilçesinde üreticilerin tarımsal amaçlı kredi kullanımında etkili olan sosyo-ekonomik faktörleri belirlemektir. Araştırmanın ana materyalini 92 çiftçi ile yüz yüze yapılan anketlerden elde edilen veriler oluşturmuştur. Veriler analizinde tanımlayıcı istatistikler ve ki-kare analizinden yararlanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre üreticilerin %45.7 kredi kullanırken, %54.3 kredi kullanmamaktadır. Kredi kullanan işletmeler kredi kullanmayan işletmelere göre daha büyük araziye ve daha fazla süt sığına sahiptir. Kredi kullanan üreticilerin %85.7'si Ziraat Bankasını, %14.3'ü ise Tarım Kredi Kooperatifini tercih etmektedir. Çiftçilerin kredi kullanımında etkili

*Cuma KAŞIK'ın KSÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi ABD yapılan yüksek lisans tezinden hazırlanmıştır.

**Sorumlu yazar: Şahin, A., ahmet.sahin@ksu.edu.tr

olan sosyal faktörler 3.98 likert ortalaması ile en yüksek, ekonomik faktörler ise 3.10 likert ortalaması ile en düşük bulunmuştur. Üreticilerin eğitim düzeyi ile kredi kullanıp kullanmama durumu arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: TC Ziraat Bankası, Tarımsal Kredi, Çiftçi, Türkoğlu.

1 GİRİŞ

Tarımsal üretimde sermaye eksikliğini tamamlamak için kullanılan yabancı sermayeye kredi adı verilmektedir. Kredi, biçimi ve ödeme durumu göz önüne alınarak, belirli bir süre sonunda kullanma bedeli ile birlikte, geri ödeme koşulu kabul edilerek, başkasına ait bir mal ya da parayı kullanmak biçiminde tanımlanmaktadır (Aksöz, 1972).

Kredi çiftçinin üretim için ihtiyaç duyduğu sermayenin öz kaynaklardan sermaye birikimi yoluyla karşılayamadığı hallerde, sermaye eksikliğini tamamlamak için kullandığı dışarıdan sağlanan kaynaklar olarak tanımlamıştır (Baysal,1984).

Tarımsal üretimde sermayenin devir hızı yavaş olmakta, tasarruf yoluyla sermaye oluşturma güçlüğü nedeniyle kullanılabilir sermaye genellikle yetersiz kalmaktadır. Bu durum, Türkiye’de tarımsal üretimin en büyük sorunlarından olan işletmelerin modernleşmesini, üretimin artmasını ve üreticilerin gelir düzeylerinin yükseltilmesini engellemektedir. Sermaye yetersizliği içerisinde bulunan üreticilerin üretim faaliyetlerine devam edebilmeleri, girdi alımını ve yatırımlarını aksatmadan yapabilmeleri için uygun şartlarla desteklenmeleri gerekli görülmektedir. Ayrıca tarımsal faaliyetlerin doğal koşullar altında dış etkilere açık olarak yapılması belirsizlikleri beraberinde getirmekte ve işletmelerin sermaye yapısının bozulmasına neden olabilmektedir (Bülbül, 2006).

Türkiye’de tarım işletmeleri üretim ölçeği bakımından küçük işletmeler ağırlıklıdır. İşletmelerin birçoğu tasarruf imkânı bulamamakta, bunun neticesinde sermaye yetersizliği sıkıntısı ile karşı karşıya kalmaktadır. Sermaye yetersizliği durumunda bitkisel üretim ve hayvansal üretim alanında alınan ortalama verimler gelişmiş ülkelerin gerisinde kalmaktadır. Bu bakımdan da tarımsal kredi ayrı bir önem arz etmektedir.

Tarımsal kredilerin, tarımsal gelişmenin sağlanmasında olduğu kadar tüm ekonominin gelişmesinde de önemli bir rol aldığını ve tarım sektörünün kredi gereksiniminin karşılanabildiği ülkelerde, tarım kolaylıkla ve hızla gelişirken, bunun karşılanamadığı ülkelerde geri kaldığını belirtilmiştir (Berberoğlu, 1981). Kredi kaynakları, kurumsallaşmış ve kurumsallaşmamış kredi kaynaklarıdır. Şahıslardan alınan krediler kurumsallaşmamış, müesseselerden alınan krediler ise kurumsallaşmış kredileri teşkil eder. Türkiye’de mevcut kredi kurumları tarafından açılan kredilerin tarımın finansmanı için yeterli olmadığı durumlarda, işletmeler kurumsallaşmamış kredi kaynaklarına başvurumaktadırlar. Kurumsallaşmamış kredi kaynaklarından diğer bir ifadeyle şahıslardan alınan krediler genellikle kısa vadeli, yüksek faizli ve ödeme koşulları ağır olan kredilerdir. Kurumsallaşmamış kredi kaynakları akraba, komşu, tüccar veya esnaf, faizci ve tefeci olabilmektedir. Tarım işletmelerinde arazi sermayesi oranını yüksek ancak işletme sermayesi oranını düşüktür. İşletmelerde sermaye ihtiyacı banka ve kooperatiflerden kredi almak suretiyle yabancı sermayeden sağlanmaktadır (İnan, 2006).

Türkiye’de tarıma gerekli önemin verilmesi ve tarımın modern bir hale getirilmesi, bilgi becerideki değişimle sağlanabilir. Bunun yanında teknolojik gelişmeleri izlemek ve uygulamak, tarımsal üretimde nitelikli girdilerin (hibrit tohum, yüksek verimli hayvanlar, gübre, karma yem, ilaç, makine vb.) kullanımı teşvik etmek gerekir. Girdilerin temini ve tarımsal yatırımların gerçekleştirilmesi, yeterli miktarda sermayeye sahip olmayan işletmelerin kredi ihtiyaçlarının karşılanmasına ya da işletmelerin finansmanına bağlıdır (İnan, 2006).

Türkiye’de tarımsal üretimdeki verimlilik seviyesinin düşük olması genel olarak sermaye eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Çünkü çiftçilerin tarımsal faaliyette bulunabilmesi için sadece toprak ve işgücü yeterli olmamaktadır. Bunların yanı sıra tarımsal üretim tekniklerini geliştirebilmek ve üretim miktarı ile verimliliği artırabilmek için, tarımda daha fazla sermaye kullanmanın gerekliliği görülmektedir. Tarım sektöründe sermaye, üreticilerin elde ettikleri gelirlerinden tüketilmeyen kısımlarını

biriktirmeleri kaydıyla sağlanabilmektedir. Sermaye biriktirmenin yetersiz kalması durumunda ise üreticiler işletme dışı kaynaklara başvurarak borçlanma yoluyla işletme sermayesi sağlamaya çalışmaktadırlar. Borçlanma yoluyla oluşturulan fonlar genelde tarımsal kredi veren finans kurumlarının ya da uluslararası kuruluşların sunduğu kaynaklardan yararlanılarak giderilmeye çalışılmaktadır.

Tarım sektöründe kâr payı düşük seyrettiği ve tarım sektöründe sermaye birikiminin de genelde yetersiz kaldığı göz önüne alındığında sektörde tarımsal krediler büyük önem arz etmektedir. Sınırlı veya kıt tasarruf imkânlarına sahip olan üreticilerin sermaye birikimi oldukça yavaş veya hiç olmamaktadır. Bu durumda çiftçiler öz kaynaklarındaki yetersizliklerini uygun kredi kaynaklarıyla kapatmaya çalışmaktadırlar. Türkiye’de tarımsal üretimin artırılması ve buna bağlı olarak üreticilerin gelir düzeylerinin yükseltilmesi açısından çiftçilerin uygun kredi kaynaklarına gereksinimleri bulunduğu görülmektedir.

Ülkemizde tarımsal kredilerin kullanılma amaçları; tarımsal işletmelerin kısa vadeli işletme ve orta ya da uzun vadeli donatım sermayesi ihtiyaçlarını karşılamak, tarımsal üretimin verimini ve üretimi artırmak, tarımsal işletme ile ilgili her tür yapı ve tesisleri edindirmek veya mevcut işletmeyi büyütmek, küçük çiftçiler, tarımsal amaçlı kooperatifler ve bunların üst kuruluşlarının fiilen işlemek üzere toprak edinmelerini sağlamak, tarım ürünlerinin iç ve dış pazarlarda pazarlanmasını sağlamak ve pazarlamayı geliştirmek, tarımsal sanayi ile ilgili her türlü girişimin kalkınma plânı ilkelerine göre yürütmesi ve gelişmesini sağlamak şeklinde sıralanabilir (İnan, 1998; Toy, 2002).

Tarım sektörünün kendine özgü bir yapısı mevcut olup toplumsal ve ekonomik yapısı çerçevesinde kredi sürecini etkileyen etmenleri şu şekilde sıralamak mümkündür; kredi taleplerinin değerlendirilmesinde çiftçiye ait gerekli bilgilerin eksik olması, üreticilerin gelir ve giderleri arasında zaman uyumunun olmaması, arz ve talep esnekliğine bağlı olarak ortaya çıkan ürünlerdeki fiyat dalgalanmaları, tarımda teknoloji geriliği, hastalık, su baskını, fırtına gibi doğal yıkımlar nedeniyle gelir dalgalanmaları ve tarımda küçük aile işletmelerinin yaygın olması olarak sıralanabilir.

Bugün mevcut kredi kaynakları tarafından tarım sektörüne açılan kredilerin çeşitlilik arz ettiği görülmektedir. Özellikle özel bankaların son yıllarda sektörde yaşanan yoğun rekabet sonucunda düşen kar marjları ve plasman anlamında potansiyel olarak gördükleri tarım alanına yönelmeleri bu anlamda belirgin olmaya başlamıştır. Bu çerçevede tarım sektörüne yönelik birçok kredi türü, genel anlamda kredi paketleri oluşturulmaktadır. Hatta bazı bankalarda “tarımsal bankacılık” birimleri oluşturulmuştur. Bu birimler gerek genel müdürlük ve gerekse de şubeleri içeren bir örgütsel yapı içinde şekillenmektedir.

Bitkisel ve hayvansal üretimde maliyetlerin düşürülmesi, kaliteli ve yüksek verimle üretim yapılabilmesi, yetiştirilen ürünlerin işlenebilmesi, depolanabilmesi ve kolaylıkla pazarlanabilmesi, üretimde ileri teknolojilerin kullanılabilmesi, tarımsal gelir ve refah seviyesinin artırılabilmesi gibi amaçlar doğrultusunda kullanılan kredilerle Türk tarımının teşkilatlanmış en büyük kredi kaynağı olan TC Ziraat Bankası, finans sektörü içerisinde %59,4 payla tarım sektörü başta olmak üzere reel kesime de kredi sağlamayı sürdürmektedir. (Anonim, 2014a).

150 yıldır Türk çiftçisine kredi sağlayan T.C. Ziraat Bankası’nın kendi kaynaklarından kullandığı tarımsal kredilerin bilgileri aşağıdaki tabloda verilmiştir. Tarımsal krediler yıllara göre sürekli artmıştır. 2004 yılında başlatılan sübvansiyonlu kredi uygulamasına 2010 ve 2014 yıllarında da devam edilmiştir. 2014 yılsonu itibarıyla Banka kaynaklı toplam tarımsal kredilerin %93’ü sübvansiyonlu kredilerden oluşmaktadır. (Anonim, 2014a)

Türkiye’de yıllar itibarıyla tarımsal krediler incelendiğinde; kısa, orta ve uzun vadeli nakdi ve gayri nakdi kredilerde sürekli bir artış olmuştur.

Türkiye’de tarım sektörünün finansman ihtiyacını karşılayan temel mali kurumlardan biri olan banka, bitkisel hayvansal üretim, su ürünleri ve tarımsal mekanizasyon konularında doğrudan üreticilere ve Tarım Kredi Kooperatiflerine kendi kaynaklarından kullandığı tarımsal işletme ve yatırım kredilerinin yanı sıra, kullandırımına aracılık ettiği riski banka’ya ait olmayan çeşitli fon kaynaklı krediler vasıtasıyla, tarım sektöründe faaliyet gösteren kişi ve kurumlara mali destek sağlamaktadır. (Anonim, 2014b)

Yöresel olarak çiftçilerin sosyal ve ekonomik özellikleri, kredi kullanmayan çiftçilerin kullanmama nedenleri, çiftçilerin krediyle ilgili tutum ve davranış etkilerinin belirlenmesi, tarımsal kredi sorunlarının tespiti ve çözümüne ilişkin önerileri getirmesi bakımından önem taşımaktadır.

Tarım sektörünün kendine has özelliklere sahip olması sektörün kredi ihtiyacının şekillenmesini büyük ölçüde etkilemektedir. Bu etmenler, kredilendirme sürecinin dayanması gereken genel kabul görmüş kredilendirme ilkelerini zorlamakta ve sektörün finansmanı için farklı çözümlere dayalı yaklaşımları göz önünde bulundurmayı gerektirmektedir.

Kâr payının düşük olduğu ve sermaye birikiminin yetersiz kaldığı bu tarım sektöründe zirai krediler büyük önem arz etmektedir. Türkoğlu ilçesinde iki önemli ova bulunmaktadır. Bunlardan ilki ilçe'nin üzerinde kurulu bulunduğu Türkoğlu ovasıdır. Türkoğlu ovası ilçe'nin doğusunda kuzey-güney doğrultusunda uzanmaktadır. Diğer önemli ovası ise Türkoğlu ilçesinin güneyindeki Sağlık (Gâvur Gölü) ovasıdır. Bu ovalar aksu nehri ve imalı deresinden akan sularla beslenerek verimli sulak alanlar oluşturmaktadır. Buralarda üretim yapan çiftçiler tarımsal desteklerden de oldukça iyi yararlanmaktadır.

Tarımsal kredilerin çeşitli bölgelerde tarımsal işletmeciler tarafından kullanılması ve bu kredilerden yararlanma durumu üzerinde araştırma yapılması gereken konulardan biridir. Bu alanda ülkemizde ve yurt dışında yapılan çalışmaların bazılarını aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür. Miller, (1977) Tarımsal gelişmede kredinin rolünü irdelediği çalışmasında, küçük çiftçilerin, en yeni ve daha etkili teknoloji kaynaklarını satın almayı gerçekleştirecek yeterli finansal kaynaklarının olmadığını ileri sürmektedir. Demirperçin, (1981) tarımsal kredi uygulamalarının, ülke genelinde sağlıklı bir şekilde yürütülemediğini belirtmiş ve çözüm olarak da tarımsal üretim planlamasını yapan kuruluş ile kredi verecek kuruluşların birlikte çalışacakları bir sistemin başarılı olacağını söylemiştir. Braverman ve Guasch, (1990) gelişmekte olan ülkelerde gelişmenin önemli bir ayağını da kredilerin oluşturduğunu ve kredi yoluyla tarımın diğer sektörler yanında geride kalmasının önlenebileceğini ileri sürmektedir. Karacan, (1991) Türkiye'de tarım işletmelerinin önemli bir bölümü işletme büyüklüğü ve sermaye bakımından yetersiz olduğunu, tarımsal gelirleri ve öz sermayeleri yetersiz olan bu işletmeler yabancı sermayeye yani krediye gereksinim duyan işletmeler olduğunu vurgulamıştır. Fırat, (1992) Türkiye'de uygulanan tarımsal kredi politikasının etkinliği ve tarım kesiminin bu doğrultuda GSMH' ya katkısının seyri araştırılmıştır. Artukoğlu, (1993) tarımsal krediler konusunda makro düzeyde yapılan tespitleri yöresel düzeydeki verilerle somut olarak birleştirmiştir. Fırat, (1999) tarım işletmelerinde verimliliğin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılırken tarım işletmelerinin finans sağlama sorunlarının çözülmesi kredi faizlerinin aşağı seviyelere çekilerek tarımın desteklenmesi ve planlanması sureti ile kaynakların daha etkili kullanılabileceği saptanmıştır. Köksal, (2000) üreticilerin kredi almada çeşitli zorluklarla karşılaştıklarını, T.C. Ziraat Bankası'nın önemli bir kredi kaynağı olduğunu, kredi faizlerinin yüksek, formalite ve Bürokrasinin gereğinden fazla olduğunu tespit etmiştir. Güneş, (2004) tarım işletmelerinde kredi taleplerinin doğrusal planlama yöntemiyle belirlemiştir. Tarım işletmelerinin kredi kullanımının etkilerini araştırarak çalışmalar mevcuttur (Adıgüzel, 2006; Özcan, 2009; Cole, 2009). Erdaş, (2012) Türkiye'de tarım politikaları içinde önemli bir paya sahip olan tarımsal kredilerin tarım sektörüne etkileri incelenmiş, Edirne Bölgesi örneği ile tarımın finansmanında tarımsal kredilerin üstlenmiş olduğu rolün ortaya konulması amaçlanmıştır.

Kahramanmaraş ili ve çevresinde tarımsal kredilere ilişkin uygulamaları ele alma çalışma sayısı sınırlı sayıdadır. Öte yandan konuyu bölge bazında ele alan araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu alanda Türkoğlu ilçesinde henüz yapılmış bir araştırmanın olmayışı araştırmanın önemini artırmaktadır.

Kahramanmaraş ili Türkoğlu ilçesinde kredi kullanan ve kullanmayan çiftçilerin çeşitli göstergeler bakımından karşılaştırılması, kredi kullanımıyla ilgili sorunların ortaya çıkarılması ve uygun önerilerin geliştirilmesi bu araştırmanın genel amaçlarını oluşturmuştur.

Kredi kullanmayan çiftçilerin neden kredi kullanmadığını ortaya çıkarma, kredi kullanan çiftçilerin krediyle ilgili tutum ve davranışlarını ortaya çıkarmak, kullanılan tarımsal kredilerin tarımsal işletmeler için daha yararlı olabilmesi için alınabilecek önlemleri sıralamaktır.

Bu araştırmada sağlanan verilerin ve yapılan önerilerin konuyla ilgili araştırma yapan araştırmacılara politikacılara ve bu sektöre finansman sağlayan kurum ve kuruluşlara katkı yapacağı düşünülmektedir.

2 MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışmanın ana materyalini Kahramanmaraş ili Türkoğlu ilçesinde bulunan çiftçilerle yapılan anketler yoluyla elde edilen veriler oluşturmıştır. Araştırma alanı olarak tarımsal üretimin yoğun olarak yapıldığı 10 yerleşim yeri belirlenmiştir. Bunlar ilçe merkezi, Göllühüyük, Çobantepe, Hacıbebek, Kadioğluçiftliği, Aydıncavak, Ceceli, Kılılı, Beyoğlu, Şekeroba köyleridir.

Araştırma ana kitlesi olarak bu yerleşim yerlerinde bulunan 2087 işletme sahibi belirlenmiştir. Ana kitle belirlemede Türkoğlu Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü Çiftçi Kayıt Sistemi verilerinden yararlanılmıştır (Anonim, 2010).

Örnek hacminin belirlenmesinde aşağıdaki oransal örnek hacmi formülü kullanılmıştır (Newbold, 1995; Miran, 2002).

$$n = \frac{Np(1-p)}{(N-1)\sigma_{\hat{p}_x}^2 + p(1-p)} \quad (1)$$

Formülde;

$$\sigma_{\hat{p}_x}^2 = \text{Oranın Varyansı}$$

n: Örnek hacmi

N: Anakitlenin birey sayısını

p: oran (p: 0.5 alınmıştır).

Buna göre %95 güven aralığı ve %10 hata payı ile örnek hacmi 92 Olarak bulunmuştur. Örnek hacmi yerleşim yerlerine oransal olarak dağıtılmıştır. Örneğe seçilen çiftçilerin belirlenmesinde tesadüfî örnekleme yönteminden yararlanılmıştır.

Analizler yapılırken işletmelerin büyüklükleri, sosyo-ekonomik yapıları ve kredi kullanım durumları dikkate alınmıştır. İşletmeler arası değerlendirmelerde uygun istatistiksel testler ve oransal karşılaştırmalardan yararlanılmıştır.

Likert tipi sorularda; '1:Kesinlikle Etkisiz 2:Biraz etkili 3:Orta derecede 4:Büyük ölçüde etkili 5:Kesinlikle etkili' ifade etmektedir. Tüm Likert tipi sorularda ortalamaların yorumlanmasında aşağıdaki skaladan yararlanılmıştır (Palaz ve Boz, 2008).

- 0-1.49 Kesinlikle etkisiz (KKE),
- 1.50 – 2.49 Az etkili (AE),
- 2.50 – 3.49 Orta etkili (ORE),
- 3.50 – 4.49 Oldukça etkili (OLE),
- 4.50 – 5.00 Kesinlikle etkili (KE)

3 BULGULAR

3.1. Üreticilerin Sosyo Demografik Özellikleri

İncelenen işletmelerde sosyal ve demografik özellikler Çizelge 1'de verilmiştir. Öncelikle kredi kullananların büyük çoğunluğunun 41-60 yaş arasında olduğu görülmüş (%57.1) ve Araştırmaya katılan 92 çiftçinin yaş ortalaması ise 48.2 olarak çıkmıştır. Buradan ise kredi kullananların yaş ortalamasının daha yüksek olduğu görülmektedir. Kredi kullananlardan %52.7 ile ortaöğretim ve lise mezunları ağırlıklı konumdadır. Kredi kullananların öğrenim süresi bir miktar daha yüksektir. Kredi kullananların aile birey

sayısı ortalaması, kredi kullanmayanlardan daha fazla olduğu saptanmıştır. Kredi kullanan ailelerde tarımla uğraşan kişi sayısının ortalama 2.7 ile kredi kullanmayanlara göre daha fazla olduğu belirlenmiştir. Kredi kullananlar arasında tarımsal faaliyeti (%50.0) ile karma üretim yapan işletme sahiplerinin ağırlıklı konumda olduğu saptanmıştır. Kredi kullanan işletmelerde bitkisel üretim ve hayvancılık faaliyeti oranı kredi kullanmayanlara göre bir miktar daha yüksektir. Bu durum kredi kullanan işletmelerde ihtisaslaşma eğiliminin olduğu anlaşılmaktadır. Kredi kullanmayanların %24.0'ü tarım dışı gelire sahip iken, kredi kullananların %59.5'i tarım dışı gelire sahip olduğu görülmüş olup, burada tarım dışı gelirin kredi kullanmada kolaylaştırıcı bir etken olduğu görülmektedir (Çizelge 1).

Kredi kullananların %59.5'i tarımda çocuklarda gelecek görürken, kredi kullanmayanların %76.0'sı tarımda çocuklar gelecek görmüyor. Buradan ise tarımsal kredi kullananların tarımın sürdürülebilirliğine olan inançlarının daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Kredi kullananların %92.9'u çiftçiliği baba mesleği görürken, kredi kullanmayanlarda bu oran %76.0 ile daha düşüktür. Kredi kullananların %59.5'i yaşam koşullarından memnunken, kredi kullanmayanların %55.4'ü yaşam koşullarından memnun değildir yani kredi kullananlar kredi kullanmayanlara göre hayatlarından bir miktar daha memnun oldukları görülmektedir. Araştırmaya katılanların içerisinde kredi kullananların çiftçilik deneyimi kredi kullanmayanlara göre daha yüksek olarak saptanmıştır (Çizelge 1)

İncelenen işletmelerin bazı özelliklerine ilişkin bilgiler Çizelge 2'de verilmiştir. Arazi en önemli üretim faktörlerinden biri olup, genel olarak verimliliği ve zenginliği ulusal ekonominin yönünü ve zenginliğini, gelişme olanaklarını belirlemektedir. Ayrıca kredi almada kredinin teminatını oluşturan önemli bir etkidir. Kredi kullananların %50'sinin 101 da ve daha fazla işlenen arazisi mevcut iken, kredi kullanmayanların ancak %6'sının 101 da ve daha fazla işlenen arazisi bulunmaktadır. Kredi kullanan işletmelerde ortalama arazi büyüklüğü 132.5 da ve kredi kullanmayanlarda 40.1 da olarak belirlenmiştir. Kredi kullanan işletmelerin daha büyük arazi işledikleri saptanmıştır. İşletmelerde mülk araziye göre ipotekler tesis ediliyor olduğundan İşletmelerin kredi kullanmalarında etkili bir faktöründe arazi büyüklüğünün olduğu görülmektedir. Kredi kullananların %59,5'inin 50 dekardan küçük araziye sahipken, kredi kullanmayanların ise %90'ının 50 dekardan küçük arazi varlıklarının olduğu belirtilmiştir. Kredi kullanan çiftçilerin, sağmal inek sayısı 4.1 adet ile kredi kullanmayanlardan daha yüksektir. İşletmede mevcut hayvan varlığının kredi kullanımında etkili olduğu anlaşılmaktadır (Çizelge 2).

Çizelge 1. Üreticilerin sosyo demografik özellikleri

Demografik özellikler	Kredi kullanan	Kredi kullanmayan	Toplam
Yaş			
≤40 (%)	19.1	38.0	29.3
41-60 (%)	57.1	44.0	50.0
61≤ (%)	23.8	18.0	20.7
Ortalama yaş (yıl)	51.0	45.8	48.2
Standart sapma	11.8	14.0	13.2
Eğitim süresi (yıl)			
9-12 (%)	85.7	64.0	73.9
≤13 (%)	14.3	36.0	26.1
Ortalama süre (yıl)	10.7	11.4	11.0
Standart sapma	1.2	1.6	1.5
Ailelerdeki birey sayısı			
≤4 (%)	35.7	30.0	32.6
5-8 (%)	54.8	62.0	58.7
9 ≤ (%)	9.5	8.0	8.7
Ortalama (kişi)	5.6	5.4	5.5
Standart sapma	2.3	1.9	2.0
Ailede tarımla uğraşan kişi sayısı			
≤2 (%)	57.2	78.0	68.5
3-5 (%)	33.3	18.0	25.0
6≤ (%)	9.5	4.0	6.5
Ortalama (kişi)	2.7	1.9	2.3
Standart sapma	2.2	1.5	1.9
Tarımsal Faaliyet			
Bitkisel üretim (%)	35.7	30.0	32.6
Hayvansal üretim (%)	14.3	8.0	10.9
Karma üretim (%)	50.0	62.0	56.5
Tarım dışı gelir			
Evet (%)	59.5	24.0	56.5
Hayır (%)	40.5	76.0	43.5
Tarımda çocuklarına gelecek görme durumu			
Evet (%)	59.5	24.0	40.2
Hayır (%)	40.5	76.0	59.8
Çiftçiliğin baba mesleği olma durumu			
Evet (%)	92.9	76.0	83.7
Hayır (%)	7.1	24.0	16.3
Yaşam koşullarından memnuniyet			
Evet (%)	59.5	32.0	44.6
Hayır (%)	40.5	68.0	55.4
Çiftçilik deneyimi			
≤20 (%)	26.1	40.0	33.7
21-40 (%)	42.9	44.0	43.5
41≤ (%)	31.0	16.0	22.8
Ortalama (yıl)	32.6	26.8	29.4
Standart sapma	14.3	14.3	14.5

Çizelge 2. İncelenen işletmelerin özellikleri

İşletme özellikleri	Kredi kullanan	Kredi kullanmayan	Toplam
İşlenen arazi			
≤50	31.0	82.0	58.7
51-100	19.0	12.0	15.2
101≤	50.0	6.0	26.1
Ortalama arazi (da)	132.5	40.1	82.3
Standart sapma	132.3	35.0	103.5
Mülk arazi genişliği			
≤50	59.5	90.0	76.1
51-100	14.3	6.0	9.8
101≤	26.2	4.0	14.1
Ortalama arazi (da)	77.5	34.0	53.9
Standart sapma	93.2	31.4	70.1
Sağmal inek sayısı			
≤5	60.9	82.1	72.5
6-10	17.4	14.3	15.7
11≤	21.7	3.6	11.8
Ortalama arazi (da)	4.1	2.2	3.1
Standart sapma	8.7	3.6	6.5

Kredi kullanan işletmelerde kredi kullanımı ile ilgili bilgiler Çizelge 3'de özetlenmiştir. İncelenen işletmelerin %45.7'si kredi kullanırken, %54.3'ü herhangi bir kredi kullanmamaktadır. Çiftçilerin %85.7'si TC Ziraat Bankasından kredi alırken, %14.3'ü Tarım Kredi Kooperatif ile kredi almaktadır. Çiftçilerin %64.3'ü kredi faizleri hakkında bilgi sahibi olurken, %35.7'si kredi faizleri hakkında bilgi sahibi değildir. Kredi kullananların %50.0'ı kredi kullanma sıklığını ihtiyaç duydukça olduğunu belirtirken, %16.7'si ise kredi kullanma sıklığının nadir olduğunu bildirmiştir. İşletmelerin %88.1'i hayvansal üretim için kredi kullanırken, %11.9'u bitkisel üretim için kredi kullandığı tespit edilmiştir. Bu sonuca göre hayvansal üretimin kredi kullanımında etkili olduğunu söylenebilir. Buna göre kredi kullananların %59.5'i 20.000 TL altında kredi kullanırken, %40.5'i 20.000 TL üzerinde kredi kullandığı tespit edilmiştir. İşletme başına ortalama kredi kullanım miktarı 23964 TL olarak saptanmıştır. Kredi kullananların %78.6'sı kredi geri ödemesini hasat zamanında yaparken, %21.4'ü hasat zamanında yapmamıştır. Kredi kullanan çiftçilerin %71.4'ü krediyi hayvanları satarak ödemediklerini belirtirken, %28.6'sı krediyi hayvanları satarak ödediklerini belirtmiştir. Kredi kullanan çiftçilerin %78.6'sı mevcut krediyi yenileyerek ödediklerini belirtirken %21.4'ü mevcut krediyi yenileyerek ödememektedir. Kredi kullanan çiftçilerin %23.8'i zirai kredi borcunu aileden veya akrabadan mali destek olarak belirtirken %76.2'si zirai kredi borcunu aileden veya akrabadan mali destek olarak ödememektedir. Kredi kullanan çiftçilerin %4.8'i başka kredi veren kuruluşlardan kredi kullanarak öderken, %95.2'si başka kredi veren kuruluşlardan kredi kullanarak ödememektedir. Ankete katılan çiftçilerin %72.8'i Ziraat Bankası çiftçilere destek verilmesi gerektiğini belirtirken, %27.2'si çiftçilere destek verilmemesi gerektiğini belirtmektedir. Üreticilerin %73.9'u banka çalışanlarından yeterli bilgi alabildiklerini belirtirken, %26.1'i tam tersine yeterli bilgi alamadıklarını söylemektedir. Çiftçilerin %71.7'si sübvansiyonlu çiftçi kredilerin diğer bankalarca verilmesi gerektiğini belirtirken, %28.3'ü sübvansiyonlu çiftçi kredilerin diğer bankalarca verilmemesi gerektiğini belirtmektedir. Araştırmaya katılan çiftçiler arasında %91.3'ü devlet destekli sigortalardan faydalanmazken, %8.7'si devlet destekli sigortalardan faydalanmaktadır (Çizelge 3).

Çizelge 3. İncelenen işletmelerin kredi kullanma durumu

	Kişi sayısı	Oran (%)
Kredi kullanma durumu		
Kredi kullanan	42	45.7
Kredi kullanmayan	50	54.3
Toplam	92	100.0
Kredi alınan kurum		
TC Ziraat Bankası	36	85.7
Tarım Kredi Kooperatifi	6	14.3
Toplam	42	100.0
Kredi faizleri hakkında bilgi		
Evet	27	64.3
Hayır	15	35.7
Toplam	42	100.0
Kredi kullanma sıklığı		
Nadiren	7	16.7
İhtiyaç duydukça	21	50.0
Düzenli olarak her yıl	14	33.3
Toplam	42	100.0
Tarımsal kredi kullanım alanları		
Bitkisel üretim	5	11.9
Hayvansal üretim	37	88.1
Toplam	42	100.0
Kredi kullanım miktarları		
<20000	25	59.5
≥20000	17	40.5
Toplam	42	100.0
Geri ödemeyi hasat zamanında yapma		
Evet	33	78.6
Hayır	9	21.4
Toplam	42	100.0
Hayvanları satarak krediyi ödeme		
Evet	12	28.6
Hayır	30	71.4
Toplam	42	100.0
Mevcut krediyi yenileyerek ödeme		
Evet	33	78.6
Hayır	9	21.4
Toplam	42	100.0
Aileden veya akrabadan mali destek alarak ödeme		
Evet	10	23.8
Hayır	32	76.2
Toplam	42	100.0
Başka kredi veren kuruluşlardan kredi kullanarak ödeme		
Evet	2	4.8
Hayır	40	95.2
Toplam	42	100.0
Ziraat Bankasının çiftçilere teknik destek verme		
Evet	67	72.8
Hayır	25	27.2
Toplam	92	100.0
Ziraat Bankası çalışanlarından yeterli bilgi alma		
Evet	68	73.9
Hayır	24	26.1
Toplam	92	100.0
Sübvansiyonlu tarımsal kredilerin diğer bankalarca verilmesi		
Evet	66	71.7
Hayır	26	28.3
Toplam	92	100.0
Devlet destekli sigortalardan faydalanma		
Evet	8	8.7
Hayır	84	91.3
Toplam	92	100.0

3.2. Kredi Kullanmada Etkili Olan Faktörler

Kredi kullanmada etkili olan faktörler sıralayacak olursak, ekonomik faktörler, sosyal faktörler, kurum özellikleri, kişisel faktörler ve memnuniyet konularıdır. Söz konusu başlıklar altındaki önermeler beşli likert ile değerlendirilmiştir. Kredi almayı etkileyen ekonomik faktörlerde 'verilen desteklerden yararlanma' (3.74) en yüksek, 'mevcut kaynakları en iyi şekilde kullanma' (2.36) ile en düşük önerme olarak tespit edilmiştir. Ekonomik faktörler kredi kullanımında ilginç olarak 3.10 ile orta etkili olarak belirlenmiştir. (Çizelge 4).

Çizelge 4. Kredi kullanımını etkileyen ekonomik faktörler

Kredi almanızı etkileyen ekonomik faktörler	Ortalama	S.s	Yorum
Faiz oranı piyasaya göre düşük olduğundan	3.33	0.90	ORE
Geri ödemesinde vade kolaylığı sağlandığından	3.26	0.83	ORE
Girdileri düşük fiyattan temin edebilmek için	2.48	0.99	AE
Verilen desteklerden yararlanmak için	3.74	0.89	OLE
Riski az olduğundan dolayı	3.67	0.61	OLE
Tüketim maddelerini ucuza temin edebilmek	3.50	0.83	OLE
Mevcut kaynakları en iyi şekilde kullanma imkânı vermek	2.36	0.76	AE
Bankacılık hizmetlerinden yararlanma	2.45	0.94	ORE
Genel Ortalama	3.10	0.41	ORE

Likert: 1:Kesinlikle Etkisiz 2:Biraz etkili 3:Orta derecede 4:Büyük ölçüde etkili 5:Kesinlikle etkili

Kredi almayı etkileyen sosyal faktörler 3.98 ile oldukça etkili bulunmuştur. Ekonomik etkilerin altında sosyal etkenlerin varlığını gösteren tipik bir durum arz etmektedir. Sermaye ihtiyacını kişisel ilişkiler ile borç bularak temin etme imkanı olmadığından kurumsal olarak kredi kullanmada sosyal faktörlerin etkili olduğu anlaşılmaktadır (Çizelge 5).

Çizelge 5. Kredi kullanımını etkileyen sosyal faktörler

Kredi almanızı etkileyen sosyal faktörler	Ortalama	S.s	Yorum
Artık kimseden borç alma imkânı olmadığından	2.81	0.77	ORE
Resmi kurum olduğundan	3.93	1.05	OLE
Tarımın devamlılığını sağladığından	4.33	0.57	OLE
Verilen destek ödemelerinin buralardan yapılmasından	4.48	0.55	OLE
Ekonomik durumun gizli kalması	4.31	0.60	OLE
Doğal afet gibi durumlarda kredinin ertelenmesi	4.02	0.52	OLE
Genel Ortalama	3.98	0.39	OLE

Likert: 1:Kesinlikle Etkisiz 2:Biraz etkili 3:Orta derecede 4:Büyük ölçüde etkili 5:Kesinlikle etkili

Kredi almayı etkileyen kurum özellikleri 3.49 ile orta etkili faktörler arasında kalmıştır. Banka binalarının yeterli olması 4.50 ile kesinlikle etkili bulunmuştur. En etkisiz unsur ise 2.10 ile kefalet göstermede sağlanan kolaylıklardır (Çizelge 6).

Çizelge 6. Kredi almanızı etkileyen kurum özellikleri

Kredi almanızı etkileyen kurum özellikleri	Ortalama	S.s	Yorum
Banka binaları yeterlidir	4.50	0.59	KE
İstediğim zaman banka yetkilileriyle kolayca görüşebiliyorum	3.67	0.90	OLE
Bankaya güvenirim	3.62	0.58	OLE
Banka müşteri haklarını korur	3.12	0.80	ORE
Kontrol ve denetim sağlam olduğundan	2.98	0.75	ORE
Banka çalışanları iyi görünümüne sahiptir	4.05	0.38	OLE
Banka reklam ve broşürleri açık ve kolay anlaşılır	4.29	0.51	OLE
Banka kredi işlemlerinde hata yapmaz	4.12	0.71	OLE
Resmi prosedürün az olması	2.62	0.91	ORE
Teminatı kefalet göstermede sağlanan kolaylıklar	2.10	0.69	AE
İşletmelere yakın olduklarından	3.36	0.62	ORE
Genel Ortalama	3.49	0.32	ORE

Likert: 1:Kesinlikle Etkisiz 2:Biraz etkili 3:Orta derecede 4:Büyük ölçüde etkili 5:Kesinlikle etkili

Kredi almayı etkileyen kişisel faktörler 3.23 ile orta etkili olarak bulunmuştur. Kredi çekerek yeni işletmeler kurdum ve işletmemi büyüttüm düşüncesi 4.05 ile çiftçilerin kredi almasında büyük ölçüde etkili olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 7).

Çizelge 7. Kredi kullanımını etkileyen kişisel faktörler

Kredi almanızı etkileyen kişisel faktörler	Ortalama	S.s	Yorum
Banka ile çalışmaktan memnunum	2.81	0.86	ORE
Kredi kullanma konusunda tecrübem var	3.60	0.96	OLE
Kredi çekerken aile üyelerinden etkilendim	3.43	0.77	ORE
Kredi çekerken diğer çiftçilerden etkilendim	1.55	1.04	AE
Kredi kullanmam bana özgüven kazandırdı	2.52	1.29	ORE
İşlemler için banka kuyrukta beklemem ayrıcalığım vardır	3.48	0.74	ORE
Kullandığım kredilerden kar ediyorum	3.21	1.07	ORE
Kredi çekerken yıllık işlerimi yürütebildim	3.67	0.69	OLE
Kredi çekerek traktör aldım	3.98	0.41	OLE
Kredi çekerek yeni işletmeler kurdum ve işletmemi büyüttüm	4.05	0.73	OLE
Genel Ortalama	3.23	0.55	ORE

Likert: 1:Kesinlikle Etkisiz 2:Biraz etkili 3:Orta derecede 4:Büyük ölçüde etkili 5:Kesinlikle etkili

Kredi kullanımındaki memnuniyet 3.92 ile oldukça etkili olarak saptanmıştır. Banka bir sorunum olduğunda çözmek için ilgi gösteriyor düşüncesi 4.12 ile çiftçilerin kredi almasında büyük ölçüde etkili olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 8).

Çizelge 8. Kredi kullanımındaki memnuniyet

Kredi almanızı etkileyen memnuniyet	Ortalama	S.s	Yorum
Gelecekte kredi çekmeye devam edeceğim	3.60	0.89	OLE
Çevreme tavsiye ediyorum	3.98	0.64	OLE
Banka bir sorunun olduğunda çözmek için ilgi gösteriyor	4.12	0.59	OLE
Banka çalışanları kredi konusunda detaylı bilgilendirme yapar	3.98	0.64	OLE
Genel Ortalama	3.92	0.55	OLE

Likert: 1:Kesinlikle Etkisiz 2:Biraz etkili 3:Orta derecede 4:Büyük ölçüde etkili 5:Kesinlikle etkili

3.3. Sosyo Ekonomik ve Demografik Gruplarla ile Kredi kullanıp kullanmama durumu

Çiftçilerin kredi kullanıp kullanmama durumu ile tüketicilerin sosyo-demografik özellikleri arasındaki istatistikî ilişkiyi ortaya koymak için verilen ki-kare testi uygulanarak değerlendirilmiştir. Analizde tüketicilerin yaş grupları, eğitim düzeyi, hane halkı birey sayısı ve tarımla uğraşan birey sayısı, deneyim, arazi büyüklüğü tarımsal kredi kullanım çeşidi ile çiftçilerin kredi kullanıp kullanmama durumu karşılaştırılmıştır. Kredi kullanıp kullanmama durumu ile yaş grupları, hane halkı birey sayısı ve tarımla uğraşan birey sayısı arasında istatistikî açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı ancak eğitim düzeyi, arazi büyüklüğü ve hane halkında tarımla uğraşan birey sayılarının kredi kullanıp kullanmama durumu arasında istatistikî olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 9).

Çizelge 9. Sosyo-Ekonomik ve Demografik Gruplarla ile Kredi kullanıp kullanmama durumu arasındaki bağlantı

Sosyo Ekonomik ve Demografik Gruplar		Kredi kullanan (%)	Kredi kullanmayan (%)	Toplam (%)
Yaş grupları	≤40	29.6	70.4	100.0
	41-60	52.2	47.8	100.0
	61 ≤	52.6	47.4	100.0
	Toplam	45.7	54.3	100.0
Ki Kare : 3.955 p : 0.138				
Eğitim düzeyi (yıl)	9 - 12	52.7	47.8	100.0
	≤13	26.1	73.9	100.0
	Toplam	45.7	54.3	100.0
Ki Kare : 4.731 p : 0.03				
Hane halkı birey sayısı	≤4	50.0	50.0	100.0
	5-8	42.6	57.4	100.0
	9≤	50.0	50.0	100.0
	Toplam	45.7	54.3	100.0
Ki Kare : 0.493 p : 0.781				
Hane halkı tarımla uğraşan birey sayısı	≤2	38.1	61.9	100.0
	3-5	60.9	39.1	100.0
	6≤	66.7	33.3	100.0
	Toplam	45.7	54.3	100.0
Ki Kare : 4.665 p : 0.097				
Deneyim	≤20	35.5	64.5	100.0
	21-40	45.0	55.0	100.0
	41≤	61.9	38.1	100.0
	Toplam	45.7	54.3	100.0
Ki Kare : 3.534 p : 0.171				
Arazi büyüklüğü	≤50	24.1	75.9	100.0
	51-100	57.1	42.9	100.0
	101≤	87.5	12.5	100.0
	Toplam	45.7	54.3	100.0
Ki Kare : 27.819 p : 0.000				
Tarımsal kredi kullanım çeşidi	Bitkisel	50.0	50.0	100.0
	Hayvansal	60.0	40.0	100.0
	Her ikisi	40.4	59.6	100.0
	Toplam	45.7	54.3	100.0
Ki Kare : 1.640 p : 0.440				

4 SONUÇ

Araştırmanın yapıldığı Türkoğlu ilçesinde çiftçilerin tarımsal kredi kullanımı ve etkileyen faktörler belirlenmiştir. Bu amaçla seçilen ilçe merkezi ve bağlı köylerde anket çalışması ile kredi uygulama sistemleri hakkında genel bilgiler, araştırma alanında tarımsal kredi kullanan ve kullanmayan çiftçilere ait sosyo –ekonomik özellikler, kredi kullanan çiftçilerin krediyle ilgili tutum ve davranışları irdelenmiştir.

Araştırma alanında tarımsal faaliyetler genelde babadan oğula geçen aile işletmesi şeklinde devam etmektedir. Çiftçilerin ağırlıklı olarak ana geçim kaynakları tarımsal faaliyetlerden olduğu görülmekte olmakla beraber bölgede gelişen sanayi sektörünün artmasına paralel olarak özellikle genç ve orta yaş grubunda olan kişiler buralarda istihdam edilmekteler ve tarım dışı gelir olarak hane gelirlerine katkıda bulunmaktalar.

İlçede tarımı en yoğun yapıldığı bölgenin başında Türkoğlu ovası (Gâvur gölü) yer almaktadır. Toprak kalitesinin iyi olmasından dolayı bitkisel üretimde verimin en iyi olduğu bu ovada arazilerin zamanla miras yoluyla bölünmüş olmasından dolayı parçalandığı küçük parsellere bölündüğü

görülmektedir. Türkoğlu ovasında ağırlıklı olarak bitkisel üretim faaliyetleri yapılmakta olup, hayvancılık faaliyetleri ise daha çok tarıma elverişli arazisi az olan dağlık köylerde yapılmaktadır, araştırmanın yapıldığı bölgede birçok işletmenin faaliyeti küçük aile işletmesi şeklinde devam etmektedir. Alternatif tarım denemeleri ise sürekli araştırılmakta, seracılık denemeleri yapılmaktadır. Araştırmanın yapıldığı bölgede tarımsal ürün işleyen ve paketleyen işletmelerde artış görülmektedir.

Araştırmanın yapıldığı bölgelerde kredi kullanan çiftçilerin nüfus yaş ortalaması ağırlıklı olarak 40 ve 60 yaş aralığındadır. Bu bölgede tarımın genelde babadan oğula devirle yapıldığından 40 yaş altı ve 60 yaş üstü olarak değerlendirme yapıldığında tarımsal hayata genç yaşta başlanılmakta ve uzun yıllar tarımsal faaliyet içinde bulundukları görülmektedir. Yapılan araştırmada ankete katılanların çoğu yaşam koşullarından memnun olduklarını belirtmişlerdir, çiftçilik deneyimleri erken yaşlarda başlamakta kredi riskine girenleri ağırlıklı olarak yaş aralıkları ise 20 ile 40 yaş aralığıdır. Araştırmaya katılanların yaklaşık % 63'nün en iyi geliri bitkisel üretimden sağladıkları görülmektedir. Tarımsal kredi kullanan çiftçiler genelde mülk sahibi olan çiftçilerdir. İşletme ve piyasa takiplerini daha çok bölgedeki diğer çiftçilerle görüştüklerinde değerlendirmekteler. Kredi kullananlar daha çok T.C Ziraat Bankasına uğramakta ve genelde kredi ile ilgili somut bilgileri buradan almaktadırlar.

Ankete katılanlar kullanmış oldukları kredileri genelde ihtiyaç oldukça kullanmakta olup buların yaklaşık % 86'sı kullanmış olduğu krediyi T.C Ziraat Bankasından % 14'ü ise Tarım kredi kooperatifinden kullanmaktadır. Bunlar arasında ise % 64'ü kredi faizleri hakkında bilgiye sahipken % 36'sı ise faizler hakkında net bir bilgiye sahip değillerdir. Kredi kullananların % 52'si kredi faiz oranlarını düşük % 36'sı ise normal bulmaktalar. Ankette kredi kullanan çiftçilerin tamamı kullanmış olduğu krediyi amacına uygun olarak yani tarımsal girdi ihtiyaçlarını karşılamak, işletmeyi büyütmek gibi nedenlerden dolayı kullandıklarını söylemişlerdir. Kredi geri ödemesini ise ağırlıklı olarak hasat zamanında ürün-hayvanlarını satarak veya mevcut krediyi yenileyerek kredi ödemesini yapmaktadırlar.

Banka personeliyle iletişim kurma, kredilerde kefil bulamama, kredi teminatı olarak ipotek verme ve söz konusu ipoteklerin değerinde işlem görüyor ya da görmüyor olması işletmecilerin kredi durumlarını ne az ne de çok fazla etkilemektedirler. Kredi müşterilerinin banka personelleri ile iletişim kurmalarında ise sıkıntı yaşamadıkları ve bu durum müşterilerin kredi çekmelerinde olumlu bir etki yaratmaktadır.

Kredi kullanma nedenleri ile ilgili yönetilen sorulara ise ankete katılan çiftçilerin büyük bir çoğunluğu ülkenin ve kendilerinin ekonomik durumuyla alakalı olduğunu, girdi maliyetlerinin pahalı olmasını, ürün fiyatlarının hasatla başlayan ve devam eden günler arasındaki fiyat farkı, ürün çeşidi, ürün verimindeki yıllara göre olan değişiklik, ürün fiyatlarındaki düzensizlik, doğal koşullar, üretim tekniği hakkında yeni bilgilere sahip olma, hastalık ve zararlıların verim ve ürün kalitesini düşürmesi, ürünlerin pazarlama olanağı ve satış garantisi gibi nedenlerden dolayı kredi kullanmaktadırlar. Arazi fiyatları, iş gücünün sınırlı olması, diğer çiftçilerin durumu, kredi alma kolaylığı, ziraat mühendisi önerisi, firma veya tüccarların önerisi, ankete katılanlar arasında kredi kullanmalarında çok fazla etkili olmadığı görülmüştür.

Yapılan çalışma sonucuna göre çiftçilerin TC. Ziraat Bankasından kredi kullanmalarının en büyük nedeni faiz oranlarının düşük olmasından, yani tarımsal kredilerin sübvansiyonlu olmasından olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra; geri ödemede kolaylık sağlanması, girdi temininde maliyeti düşürmek, verilen desteklerden yararlanmak, risklerini azaltmak, bankacılık hizmetlerinden faydalanmak, tüketim maddelerini ucuza temin edebilmek gibi faktörlerin en önemli etkenler olduğu görülmektedir.

Çiftçilerin kredi kullanmalarında etkili olan faktörler ise, bankaya borçlanmayı daha uygun bulmaları, bankanın resmi bir kurum görüntüsünde olması, tarım sektörünün finansmanına katkısı olduğundan tarımın devamlılığını sağlaması, ekonomik durumlarının gizli kalmasını istemeleri, doğal afet durumlarında kredi ertelemelerinin olacağı beklentileri olmaktadır. Kredi kullanmalarında etkili olan kurum özellikleri ise, Bankaya ait binaların yeterli olması, istenildiği zaman bankaya ulaşabilme ve banka yetkilileri ile kolayca görüşebilme olanağı, ilçede bir banka şubesinin bulunuyor olması, personel etkinliği gibi nedenler ise kurumun özelliklerinde etkili olan faktörlerdir.

Çiftçilerin tarımsal kredileri TC Ziraat Bankasından çekmelerinde etkili olan kişisel faktörler ise TC Ziraat Bankası ile çalışmaktan memnun olmaları, buradan kullanılan krediler konusunda tecrübeli olmaları, büyük ölçüde etkili olurken, kredi çekerken aile üyelerinden çok fazla etkilenmedikleri

görülmektedir. Yine kredi kullanma noktasında diğer çiftçilerden biraz etkilendikleri görülürken çiftçilerin kredi çekerek kar etme ve işletmelerini büyütmeye istekleri en başta gelmektedir. Üreticilerin büyük bir oranı gelecek yıllarda kredi çekeceklerini söylemekte bir kısmı ise ihtiyaç durumuna göre kredi çekeriz yâda çekmeyiz demekteler, herhangi bir sorunla karşılaşıldığında banka çalışanlarının ilgilendiği, kredi konusunda bilgilendirildikleri, kredi çekerek gelir seviyelerinde bir iyileşmenin olduğu araştırma sonucuna göre olumlu çıkmaktadır.

TC Ziraat Bankasının uyguladığı kredi faiz oranlarının başarılı bulanların oranı %66 olup, kredi geri ödemesinde kolaylık gösteriyor diyenleri oranı % 64,3 tür, bankanın teminat isteklerini başarılı bulanların oranı % 57,2 iken kefil isteklerini başarılı bulanların oranı ise % 52,4 tür. Kredi kullanan çiftçilerin %61,9'u kredileri nakdi olarak kullanmakta, kredileri işletme ihtiyacını karşılamak, girdi maliyetlerini karşılamak, yatırım yapmak ya da mevcut işletmeleri büyütmek için oldukça başarılı olduğu görülmektedir.

Çalışmaya katılan çiftçilerin %91,3'ü gibi büyük bir oranı tarım sigortası yaptırmamakta, sigorta yaptıranların ise kullandıkları kredi ile ilgili olarak bankanın istekleri ve çalışanların tavsiyesi ile yaptırdıkları görülmektedir.

Araştırma bölgesinde tarımsal kredilerde hedef kitle olarak hem bitkisel hem de hayvansal üretim birlikte değerlendirilmeli ve kredi çeşitleri bağlantılı olarak şekillendirilmelidir.

Tarımsal kredi kullananların yarısından fazlasının tarım dışı gelire sahip olduğu görülmekte olup kredi verme işlemlerinde bu unsurun kolaylaştırıcı bir enstrüman olarak kullanılması ve kredi sağlayıcılar tarafından önemi değerlendirilmelidir.

Tarımsal kredi kullananların tarımın sürdürülebilirliğine olan inancı, yaşam koşullarından memnun olma durumları, çiftçilik deneyimleri kredi kullanmayanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

İşletme arazisi büyük olanlar daha fazla kredi kullanma eğilimindedir, küçük işletmelerin sermaye ihtiyaçlarını karşılamak için ayrıca kredi seçeneklerinin geliştirilmesi önemlidir. İşletme arazisinde olduğu gibi mülk arazi miktarında da kredi kullanan işletmelerde kredi kullanmayan işletmelere göre yaklaşık üç katı büyüklüğündedir.

Tarımsal kredi kullanımı konusunda gazete okuma ve internet kullanımı arasında bir eğilim görülmekte olup, kredi kullananlar kredi kullanmayanlara göre piyasa haberlerini daha fazla takip ettikleri ve diğer çiftçilerle olan diyalogları daha yüksek olduğu görülmektedir.

Kredi kullanmayanların kredi kullananlara göre Ziraat Bankasıyla olan diyalogları daha düşük olduğu anlaşılmakta olup, eğer kredi kullanımının yaygınlaştırılması isteniyorsa kredi sağlayıcıların kredi kullanmayan çiftçilerle olan iletişimlerini artırılmalıdır. Ayrıca kredi kullanmayan çiftçilerin kredi kullanan çiftçilere göre aynı kredi veren Tarım Kredi Kooperatifleriyle görüşme sıklıkları daha düşük olduğu görülmekte olup, Tarım Kredi Kooperatiflerinin bu boşluğu doldurmak için üzerinde çalışma yapmaları önemlidir.

Kredi kullanan çiftçilerin kredi kullanmayanlara göre daha fazla süt sığırcılığına sahip oldukları görülmüş olup, süt sığırcılığı da kredi kullanma durumlarını olumlu etkilemekte olduğundan kredi konusunda paydaşların bunu dikkate almaları yararlı olacaktır.

Tarımsal kredi kullanan çiftçilerin daha çok işletme kredileri kullandıkları anlaşılmakta olup, işletmelerin yıl içerisindeki faaliyetlerine yönelik ekim kredisi, hasat kredisi hayvan bakım kredisi nakliye aracı kredisi gibi kredilerin çeşitlendirilerek ve sübvansiyonlu olarak çiftçilere sunulması yararlı olacaktır. Ayrıca araştırma yapılan bölgede çiftçilerin traktör kredisine olan ilgilerinin az olduğu anlaşılmakta olup, bu durumun mevcut traktör varlığından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre Türkoğlu ilçesinde bulunan işletmeler parçalı ve küçük işletmelerden oluşmaktadır. İlçede bulunan işletme yapılarının küçük olması nedeniyle büyük işletmelerin faydalandıkları ekonomik faydalardan yararlanamamaktadırlar. Bu nedenle ilçede parçalı olan arazi yapılarının toplulaştırılması gerekmektedir. Bu sorun gerekirse devlet tarafından da desteklenmeli duruma göre uzun vadeli düşük faizli krediler kullandırılarak çözüm yolu bulunmalıdır. Büyüyen işletmelerin işletme kapasiteleri artacağından gelir seviyeleri yükselecek olup bünyelerinde kalifiye elaman bulunduracaklar, tarım danışmanları ve uzmanlara ulaşarak daha etkili bir işletme yönetimi sağlanacaktır. Büyük işletmeler daha etkili bir oto finansman yapacaklarından açık kalan finansman

ihtiyaçları içinse daha az yabancı kaynak ihtiyaçları olacaktır. Bunun yanı sıra ölçekleri büyük olan işletmeler daha farklı ve büyük projeler hedefleyeceklerdir, bu durumda işletmeler daha fazla yabancı kaynak bulmak için özellikle düşük faizli kredi finansmanı sağlayan kurum ve kuruluşların sağladığı fırsatlardan daha etkin bir şekilde faydalanacaklar.

Tarımı gelir kapısı olarak gören diğer bazı finans kuruluşlarının uygulamış olduğu ağır faiz oranları altında işletme sahiplerinin ezilmelerini engellemek için gerekirse devlet tarafından çeşitli önlemler alınmalıdır, ülkemizde tarımın daha iyi yerlerde olması için işletme ve yatırım kredilerinin sürekli devlet tarafından desteklenerek düşük faizli kredilerin kontrollü bir şekilde artarak çeşitlendirilerek devamının sağlanması gerekmektedir.

İlçede bulunan tarımsal işletme sahiplerinin eğitim ve yaş ortalamalarının kredi kullanmada etkili olması nedeniyle, TC Ziraat Bankası'nın ilçede yapacağı bir çalışama sonucu işletmelerin ihtiyaç duydukları yabancı kaynağı nereden ve nasıl bulacağı, bulunan kaynakların ne şekilde değerlendirilmesi gerektiği, tarımsal gelirin azalmasına neden olan sebeplerin araştırılarak bunun artırılması içi gerekli aksiyonların nasıl alınabileceği, tarım sigortasının önemi gibi enstrümanlarının eğitim içerikli yayınların yapılmasına aracılık ederek ya da direk reklamını yaparak işletme sahiplerine daha kolay ulaşması gerekmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye'de kredi sağlayan kurum ve kuruluşlar kredi verirken tarımsal kredilerde hedef kitle olarak bitkisel üretim ve hayvansal üretimi birlikte değerlendirmeliler ve kredi çeşitlerini bunlara bağlantılı olarak şekillendirmelidirler, tarım dışı gelire sahip işletmelerde bu unsur kolaylaştırıcı bir enstrüman olmalıdır, kredi sağlayanların işletme sahiplerine teknik bilgi sağlamaları işletmelerin yerinde kontrollerinin yapılması önemli olup, işletme sahiplerini kredi için başvurusu ile kredi kullandırım süresi arasındaki zamanın kısa tutulması ve teminat isteklerinde ise işletme sahiplerine zorlukların çıkarılmaması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- [1] Adıgüzel, Ö..2006, Tokat İli Turhal İlçesi Tarım İşletmelerinin Tarımsal Kredi Kullanım Durumları, Üreticiler Üzerine Etkileri, Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Gaziosmanpaşa üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Yüksek lisans tezi, Tokat.
- [2] Aksöz, İ., 1972, Zirai Kredi, Atatürk Üniversitesi Yayınları No:252/c, Ziraat Fakültesi Yayınları No:15, Erzurum.
- [3] Anonim, 2014a, <http://www.ziraatbankasi.com.tr> (TC Ziraat Bankası Konsolide Raporu 2014)
- [4] Anonim, 2010, Türkoğlu İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Çiftçi Kayıt Sistemi Kayıtları, Türkoğlu.
- [5] Anonim, 2014b, BDDK, Finansal Türkiye Haritası (erişim tarihi Şubat 2015)
- [6] Artukoğlu, M. M., 1993, Tarımsal Kredinin Tarım Sektörünün Gelişmesindeki Önemi ve Manisa Merkez İlçe Tarım İşletmelerinde Tarımsal Kredi Kullanımının Analizi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Bornova, Doktora Tezi, İzmir.
- [7] Baysal, K., 1984, Türkiye Ekonomisi, İ.Ü.İ.F. Yayın No:502, İSTANBUL.
- [8] Berberoglu, N., 1981, Sanayi Öncelikli Ekonomik Gelişmede Türkiye Tarımının Finansmanı ve Tarımsal Kredi Uygulaması, Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimleri Akademisi, Doktora Tezi, Eskişehir.
- [9] Braverman, A. ve Guasch, J.L., (1990), Agricultural Reform In Developing Countries, Reflections, For Eastern Europe, The World Working Papers, The World Bank.

- [10] Bülbül , M., 2006, Tarımsal İşletmelerin Finansmanı, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, Yayın No:1549, Ankara.
- [11] Cole, S., 2009, Fixing Market Failures or Fixing Elections? Agricultural Credit in India, American Economic Journal: Applied Economics, 1, (1): 219-250.
- [12] Demirperçin, M, 1981, Tarımda Kredi Politikası, Sorunlar ve Çözüm Yolları, Türkiye 2. İktisat Kongresi Tarım Komisyonu Tebliğleri, DPT Yayınları, Ankara.
- [13] Erdaş, H., 2012, Türkiye’de Tarımın Finansmanında Tarımsal Kredilerin Rolü; Edirne Bölgesi Örneği, Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Tekirdağ.
- [14] Fırat, O., 1992, Türkiye’de Planlı Dönemde Tarımsal Krediler (1963-1990). Cumhuriyet Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Tokat.
- [15] Fırat, O., 1999, T.C. Ziraat Bankası’nın Tarımsal Kredi Uygulamaları ve Tokat İli Merkez İlçedeki Tarım İşletmelerinin Bu Uygulamalardan Yararlanma Etkinliği Üzerine Bir Araştırma. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Tokat.
- [16] Güneş, E. 2004, Tarım İşletmelerinde Kredi taleplerinin Doğrusal Programlama Yöntemiyle Belirlenmesi “Kırşehir İli Merkez İlçesi Tarım İşletmeleri Araştırması”, T.C. Tarım ve Köy işleri Bakanlığı Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü, Yayın No:121, Ankara.
- [17] İnan, İ.H., 2006, Tarım Ekonomisi ve İşletmeciliği, Tekirdağ Ziraat Fakültesi, Avcı Ofset, 372s,Tekirdağ.
- [18] Karacan, A.R., 1991, Tarım İşletmelerinin Finansmanı ve Tarımsal Kredi, Ege Üniversitesi Ege Üniversitesi Basımevi,358s, İzmir.
- [19] Köksal, Ş., 2000, Yozgat İli Merkez İlçe Tarım İşletmelerinde Tarımsal Kredi Kullanım Durumu ve Üreticiler Üzerine Etkileri, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Tokat.
- [20] Miller, L.F., 1977, Agricultural Credit And Finance in Afrika, The Rockefeller Foundation, 115s, New York.
- [21] Miran, B., 2002, Temel İstatistik, Ege Üniversitesi, Basımevi, 288s, İzmir.
- [22] Özcan, S., 2009, Antalya İli Kaş İlçesindeki çiftçilerin T.C. Ziraat Bankası A.Ş’den Tarımsal Amaçlı Kredi Kullanmalarını Etkileyen Faktörler, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Fen Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş.
- [23] Palaz, S., Boz, I., 2008. Üniversite Mezunu Yetişkinlerin Farklı Organizasyonlarda Gönüllü Hizmet Vermesini Etkileyen Faktörler, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11 (19): 95-106.
- [24] Toy, A., 2002, Nazilli İlçesi Tarım İşletmelerinin Ekonomik Yapısı, Finansman ve Yatırım Analiz, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.